

# Delavska PRAVICA

## GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

### Usodna nevarnost

Novoletna številka »Delavske pravice« je pokazala obupno sliko delavskih družin. Vedeti pa moramo, da ni bila ta slika popolna. Za skrito bedo in revščino še ne vemo. Ko bi mogli še to naslikati, bi se pokazal položaj v še obupnejši luči.

Dokler so taki primeri osamljeni, je tak pojav le žalosten in obtožba razmer. Če pa prihaja skoraj že v splošnost, je velika nevarnost za delavski stan. Prezreti ne smemo, kako kvarno vpliva beda na duševno stanje človeka. Tak človek postane apatičen, nezaupljiv, izgubi vero v okolico in v samega sebe. Če bi zapadel taki duševnosti ves stan, bi mogel postati tak položaj usoden ne le za delavski stan, ampak tudi za družbo.

Zakaj?

Bolgarski ministrski predsednik dr. Filov je v svojem govoru v nedeljo 12. januarja poudaril, da je sedanja vojna ideološka vojna. Isto poudarjata oba vojskujoča se tabora. Potem bo že res tako.

Iz tega sledi, da bo rodila vojna popolnoma nove razmere, družabne in gospodarske. Gre za nov socialni red. Razni obstoječi družbeni sistemi še niso dograjeni. Stara meščanska demokracija, kakršno je izoblikoval kapitalistični red, je v razsulu. Razni sistemi so pri tem delovali kot potresi, ki so to stavbo pošteno razmaja. Prav do temeljev. Zato pričakuje še zadnjega sunka, da se popolnoma zruši. Človeštvo bo moralo zgraditi nekaj čisto novega.

Pri graditvi so najbolj uspešne mlade moči. Najmlajšo moč v človeški družbi predstavlja ravno delavski stan. Vsi drugi stanovi so svojo nalogo na zgodovinski pozornici že davno nastopili in se tudi udeleževali. Le delavski stan še ni bil pripuščan na oder. Zgodovinski razvoj in doslednost življenja kažeta na to, da bo pri bodoči graditvi moral prevzeti glavni del najmlajši stan človeštva.

Delavstvo se mora zavedati svoje bodoče naloge in se tudi na njo pripravljati. Zaradi tega mora iti v odločilno borbo proti takim razmeram, ki vplivajo kvarno zlasti na notranjo odpornost delavstva in povzročajo, da postane delavstvo zaspano in neaktivno, predvsem pa da smatra, da se razni dogodki njega ne tičejo; da mora torej ostati ob strani teh dogodkov. Taka miselnost bi mogla postati za delavstvo usodna.

Da je naša trditve resnična, dokazuje razvoj dogodkov po prvi svetovni vojni. Meščanstvo, prestrašeno po različnih pojavih delovnih množic, je bilo pripravljeno na razne koncesije in je samo od sebe začelo govoriti o socialnih pravicah delavstva. Sad tega so bili razni socialni zakoni. Tudi pri nas je bil sad te prestrašenosti zakon o zaščiti delavcev in zakon o zavarovanju delavcev.

Toda oba zakona sta bila še deloma nepopolna. Bilo je treba dopolniti zakon o zaščiti delavcev (n. pr. obratni zaupniki, brezposelno zavarovanje in podobno).

Zakon o zavarovanju delavcev je pustil odprto še izvedbo zavarovanja poljedelskih delavcev in zavarovanja za primer onemoglosti, starosti in smrti. Statut za obvezno zavarovanje stalnih poljedelskih delavcev bi moral biti izdan v enem letu, ko stopi v veljavo zakon; zavarovanje za onemoglost, starost in smrt bi moralo biti

### Zadeva prehrane

Iz časopisnih poročil smo zaznali, da se je vršila v Belgradu konferenca o preskrbi države s prehrano. Rezultat konference je, da bomo dobili tri nove uredbe o prehrani prebivalstva.

Prva uredba bo določala prisilen odkup pšenice in koruze. Vsi pridelovalci pšenice in koruze bodo morali prijaviti svoje zaloge. Za tiste, ki bi ne hoteli prigrasiti zalog ali ki bi jih napačno prigrasili, bodo določene visoke kazni.

Druga uredba se bo manjšala na omejitve prodaje živil. Vsebovala bo pa tudi ukrepe, kako naj se pravično razdelijo življenjske potrebščine. V ta namen bodo uvedene posebne legitimacije in živilske izkaznice.

Tretja uredba bo obsegala določila o surovinah in kako naj se pravično razdeli.

Toda konferenca še ni končala svojega dela. Treba bo med drugim tudi določiti, po kakšnem ključu se bo nakupljeno žito razdelilo med ravnateljstvo za prehrano in armado.

Videz je, da so odločilni činitelji odločeni, da uvedejo sistematičnost in red v preskrbi s prehrano. To je tudi potrebno. Kajti vojne težkoče se vedno bolj čutijo in bodo povzročale vedno več težav. Brez dvoma je, da se ne bomo mogli izogniti raznim neprijetnostim in da bo moral vsak prevzeti nase neizogibne žrtve.

Po pravici pa sme zahtevati delovno ljudstvo, da so te žrtve za vse državljane čim bolj enake. Za delovno ljudstvo so žrtve, kar tiče prehrane in celotne oskrbe, večje, kakor pri ostalih slojih že zaradi tega, ker ni imelo potrebnih sredstev, da bi si nabavilo vsaj skromne rezerve. Zaradi tega je ostalo brez rezerv v hrani.

K temu pride še nova okolnost. Skoraj z vsakim dnem raste draginja. Predmeti, ki so nujno potrebni za vsakdanje preživljanje, so poskočili neprimerno bolj v cenah, kakor znašajo morebitni skromni poviški plač. Zaradi tega obstoja resna nevarnost, da si ne bo mogel delovni človek niti tega nabaviti, kar se mu bo nudilo od organizirane preskrbe prehrane. To je zelo težka žrtev vojnih razmer.

izvedeno najkasneje do 1. julija 1925. Zakon o zavarovanju delavcev je stopil v veljavo 30. maja 1922. Torej bi moralo biti izvedeno zavarovanje poljedelskih delavcev do 30. maja 1923. Pa ni bilo v zakonitem roku izvedeno niti zavarovanje poljedelskih delavcev, niti zavarovanje za onemoglost, starost in smrt.

Razumljivo! Delavstvo je namreč stalo prekrizanih rok. Usodo svojega zavarovanja je prepustilo milosrčnosti drugih, namesto da bi vzelo njegovo usodo v svoje roke in zahtevalo z vsem poudarkom, da se izvaja in izvede obstoječa socialna zakonodaja. Ko bi to napravilo, bi marsikaj zgedalo drugače kakor danes.

Meščanstvo je namreč videlo, da ni nikjer tiste strašne sile delovnih množic, ki je grozila, da bo v svoji revolucionarnosti vse pomandrala. Videlo je, da je bila tista revolucionarnost le bolj v njegovi domišljiji in da se dá tudi sila delavstva dobro uspraviti. Zaradi tega je postavilo nova gesla, nove obljube, nato pa izvedlo nadaljnjo socialno zakonodajo po svoji vo-

popolnoma naravno je, da se žrtve laže prenašajo, če ima ljudstvo zavest, da vsi enako trpijo zaradi neizogibnih razmer. Zaradi tega je dolžnost odločujočih, da ustvarjajo tak položaj.

Kaj bi bilo potrebno?

Delovni človek je imel pred vojnimi razmerami prenizke dohodke. Sedaj so najmanj dvakrat, trikrat prenizki. Če se življenjske potrebščine dražijo že zaradi davčne politike, zaradi uvedbe novih trošarin in podobno, ne vemo, kako bo to učinkovalo na gospodarstvo malega človeka. Ali ne bi bilo bolje, da bi se krili višji izdatki s prisilno oddajo premoženja? Kdor ima veliko, laže da, kakor tisti, ki nima ničesar.

Delavstvo želi in zahteva, da bi bil v prehrani red in pravičnost. Tega pa ne bomo dosegli le z uvedbo živilskih nakaznic, ampak bo treba napraviti še korak naprej. Karte bodo uvedene za posamezno osebo in za vsako

osebo bo določena količina moke. Zakaj pa samo za moko? Ali ne bi bilo bolje, da bi bile uvedene karte tudi za ostale življenjske potrebščine?

Kdo bo navajal, da niso potrebni taki ukrepi za ostale predmete. Tak se moti! Saj tudi za moko ni bila potrebna uvedba kart pred enim letom. Toda koliko na boljem bi bili, ko bi jih bili uvedli že pred enim letom!

K pravični porazdelitvi prehrane spada še nekaj. Vsi vemo, da so nekateri zelo oskrbeli z raznimi potrebščinami. Baje so ponekod spremenili stanovanjske sobe v skladišča. Potrebna bi bila brezobzirna ugotovitev vseh zalog — tudi pri privatnikih. Kajti bogataši niso kake boljše vrste državljani, ki bi bili upravičeni do drugačnega ravnanja kot ubogi delovni človek.

Znova poudarimo: Žrtve so neizogibne in jih bo treba vzeti nase. Toda zahtevati smemo, da bodo za vse državljane enake.

### Draginja brez prestanka raste

Vsi smo bili prepričani, da se bo po zadnjih protidraginjskih odredbah draginja le malo ustalila, toda vse skupaj nič ne zaleže. Draginja raste dalje ne glede na razne odredbe in ukrepe oblasti.

Indeks cen Narodne banke za cene na malo v Ljubljani se je dvignil od septembra 1939 (tedaj se je namreč začel sedanji draginjski val) v mesecu decembru 1940 za 54,70%.

Zagrebski indeks se je dvignil od avgusta 1939 do decembra 1940: pri hrani za 60,08%, pri obleki in obutvi za 72,77%, pri kurjavi in razsvetljavi za 52,89%, povprečen dvig znaša torej 50%.

Indeks Jugoslovanske strok. zveze se je dvignil od septembra 1939 do decembra 1940: pri hrani 66,10%, pri obleki in obutvi 84,20%, pri kurjavi in razsvetljavi 25,40%, povprečno torej za 55,40%. (Pri tem so računani samo stroški za delavca samca.

lji. Obliko je dalo socialno, vsebino pa beraško.

Tak porazen razvoj je zakrivilo delavstvo samo. Zato bi bilo krivično in napačno, če bi obtoževali za razne nedostatke samo meščanstvo. Te nedostatke ja zakrivilo delavstvo samo. Preteklost mora biti delavstvu opomin in šola.

Opomin za lastno dejavnost na vseh delavskih področjih. Šola in nauk: da bo delavstvo imelo le to, kar si bo samo ustvarilo. Življenje ne pozna nikakega usmiljenja.

Za tako dejavnost je nujno potrebno vodstvo, ki je kos svoji nalogi, potrebno je šolanje in vzgoja. Vse to more dobiti delavstvo le v svobodni delavski strokovni organizaciji. Če kdo trdi kaj drugega, je ali izdajalec delavstva ali pa zavajalec.

Naša dolžnost je, da delavstvo neprenehoma opozarjamo na to resnico. Naša dolžnost je, da gremo na delo za strokovno organizacijo s še večjo vnemo in da prevzamemo za to nalogo nase še večje žrtve, če jih bo od nas zahtevalo izvrševanje te naloge.

Pred časom sem n. pr. kupil drva in jih plačal po 120 din meter. Te dni sem govoril z istim trgovcem in ga vprašal, kako je kaj z drvni. Odgovoril je, da jih danes prodajajo vsi lesni trgovci po 150 din in še dobiti jih ni. Ko sem pripomnil, da je cena drv uradno maksimirana na 110 din za kubični meter,

r.

### Razvoj indeksov Narodne banke

Te dni je Narodna banka objavila najnovejšo številke o gibanju indeksa cen za mesec september 1940. Iz tega poročila je razvidno, da se je indeks cen za trgovino na debelo dvignil v poldrugem letu za 87%. Indeks rastlinskih proizvodov pa je od avgusta 1939 do decembra lanskega leta porastel za 159%. Indeks cen v trgovini na drobno se je od avgusta 1939 dvignil za 65%. Življenjski stroški so od septembra 1939 do sedaj porasli za 39,2%. Pri tem Narodna banka računa indeks delavske oz. nameščenske družine v Belgradu.

Indeks življenjskih stroškov, katerega računa Narodna banka na osnovi povprečnih življenjskih stroškov za leto 1937 kot 100, je znašal v avgustu 1939 107,7 in je v decembru lanskega leta dosegel 150.—. V primeri z avgustom 1939 znaša tedaj dvig cen za 39,2%. Indeks cen na drobno za mesto Ljubljano je porastel na 136, oz. za 34,7% proti septembru 1939. Iz tega sledi, da so se cene življenjskih potrebščin v času od septembra 1939 do decembra 1940 podražile za več kot polovico.

# Po začrtani poti

Letošnja zima nam odkriva prav jasno vso veliko revščino v našem malem slovenskem narodu. Dnevno časopisje nam stalno prinaša in nas opozarja na slabe socialne razmere, ki vladajo pri nas. Kdor bere dopise teh listov iz posameznih krajev, spozna prav lepo, kako živi naše delovno ljudstvo, predvsem pa delavstvo. Obdarovanje šolskih otrok s toplo odejo, obleko, čevlji itd. kaže sicer na eni strani delno razumevanje boljše situirane javnosti do revnih slojev, kar je seveda hvalevredno, na drugi strani pa tudi dejanski položaj, kako zelo je obubožal naš delavec.

Nas predvsem zanima uboštvo delovnega človeka. Pri slabem socialnem položaju je sicer človek vesel vsakega darila in tudi hvaležen zanj, toda dejanski stan se prav za prav nič ne spremeni. Kaj pomaga brezposelnemu delavcu nekaj kilogramov moke, kak kos obleke ali kaj podobnega, če bo pa on še vedno brezposeln in niti ne ve, kdaj bo lahko zopet zaslužil kak dinar. Ali družinskemu očetu s kopico otrok, če pa zasluži premalo, da bi svojo družino pošteno preživljal. Večkrat smo že tudi brali, da trpi pomanjkanje naša srednješolska in akademsko mladina. Nismo pa še brali odgovora, zakaj trpi. Pri goli ugotovitvi smo se ustavili in si skušali pomagati in ničesar drugega. Zato pa je danes predvsem važno, da ne ostanemo pri ugotovitvah, ampak da gremo vprašanje, ki bo verjetno vedno težje, malo globlje naproti, h korenini, in tam pričnemo z zdravljenjem razmer.

Dejstvo je neovrgljivo, da je naš delovni človek silno obubožal. Njegovi otroci v ljudski šoli so potrebni pomoči, njegovi srednješolci in njegovi akademiki. To je bistvo vprašanja sedanjega časa. Delovni človek ne more kupiti svojim otrokom potrebne obleke, on ne more svojemu sinu-dijaku dati potrebnih sredstev na poti v šolo, da bi si kupil pošten kos kruha in topel zajtrk in tudi njegovi akademiki stradajo v Ljubljani. Važno in potrebno je, da se pomaga naši mladini, toda predvsem je važno, da se pomaga očetu.

Našega delovnega človeka je treba gospodarsko dvigniti. Nujno mu je treba dati delo, pa ne samo delo, ob katerem bo stradal on in njegova družina, ampak za delo dati tudi plačilo v taki meri, da bo on svoje dolžnosti do vseh obveznosti tudi v polni meri lahko izvrševal. Le tako bo odpadlo vse uboštvo, vse pomanjkanje. Mladina ne bo trpela pomanjkanja niti ne stradala, ker bo oče skrbel za njo. Dokler pa bo dejanski položaj delovnega človeka tak, kakršen je danes, ali pa še celo slabši, bo socialna slika vedno žalostnejša. Potrebne bodo nabirke za stradalce ne le pozimi, ampak tudi spomladi, poleti in jeseni, torej neprestani darovi.

Veliko delo v tem vprašanju vodijo delavske strokovne organizacije. One rešujejo to perečo vprašanje pri glavi in udarjajo žebelj naravnost na glavo. Nemogoče je namreč gospodarski dvig delovnega človeka, če ne bo zahteval zanj pravice in sicer tam, kjer je res pravo mesto za to. Ves vir dohodkov našega delavca je pri njegovem delu. Z delom si služi svoj vsakdanji kruh in za storjeno delo mora prejeti tako plačilo, kot mu je za oskrbo potrebno. Pri tem vprašanju pa si more delavec le sam pomagati. Združen in tesno organiziran mora od svojega delodajalca zahtevati, da mu delo, ki ga je storil zanj, tudi pošteno plača. To je najvažnejše vprašanje današnjega časa za delavca. Spoznanje, da si danes kuje delavec sam svoj kos kruha, svojo lastno bodočnost, je najdragocenejše in tudi najbolj trdna podlaga za uspešno delo. To spoznanje pa da tudi potrebno delavsko zavest, ki je vir boljših časov. Delavec mora v svojem srcu in v svoji duši doživeti to spoznanje, potem bo šele pravi delavec z zavestjo enakovrednosti z vsakim drugim.

Ta zavest pa ni marksističnega izvora,

šteno živel. Pri poštenem delu očeta ne sme stradati noben njegov otrok, pa naj bo kjer koli. To je naše delavsko in tudi krščansko načelo o ureditvi človeške družbe.

Za tako delo strokovne delavske organizacije pa je v današnjem času bistveno važno, da je delavska organizacija v resnici svobodna in neodvisna. Nikomur drugemu ne sme delavska organizacija služiti, kot edino le delavstvu. Le tako more ona služiti svojemu pravemu namenu, obenem pa tudi reševati težka vprašanja današnje splošne in socialne anarhije. Gospodarstvo se mora tako preurediti, da ne bo služilo samo posameznikom, ampak celoti in tudi politika se mora usmeriti na pot zdravega socialnega napredka.

Ko bo čas spremenil današnjo miselnost človeka toliko, da bo spoznal važno resnico, da se blagostanje narodov in družbe prične pri delovnem človeku, takrat bo zasijala šele prava zarja lepših dni in srečnejše bodočnosti. Zato je naša prva in največja naloga, da gremo po od dr. Kreka začrtani poti naprej in neomajno stojimo na načelu svobodnega in neodvisnega udejstvovanja delovnega človeka prav povsod, kjer se rešuje njegovo vprašanje. Le tako bomo omiljevali vsa težka vprašanja, za katera ima današnja družba le lepe besede in darila.

S. Z.

## Strokovna poročila

### Delavstvo tovarne „Jugobruna“ v Kranju stopa v borbo za povišanje plač

Delavstvo tovarne »Jugobruna« v Kranju se nahaja v zelo težkem življenjskem položaju. Skrajšani delovni čas, ki je nastal zaradi pomanjkanja surovin, traja že nad leto dni. K temu se je pridružil še visok dvig cen, posebno tistim življenjskim potrebščinam, katere delavec v svojem preživljanju najbolj potrebuje. Razumljivo je, da delavstvo v takih življenjskih razmerah nikakor ne more vzdržati. Te nevdružne razmere so vrnilo delavstvu zopet zaupanje do strokovnih organizacij. Tako je zadnje mesece začelo pristopati v organizacije, posebno v tkalnici, kjer je delavstvo v veliki večini organizirano v JSZ.

Delavski zaupniki so zadnji čas od strani delavstva iz vseh oddelkov dobivali željo, naj se pristopi k akciji za povišanje plač. K temu koraku, ki ga je delavstvo storilo, je bilo popolnoma upravičeno. Od septembra 1939 so bile delavstvu povišane plače za 41,54% v obliki draginskih doklad, vstetvi tudi povišanje, ki so ga podjetja morala izvesti na podlagi nove uredbe o minimalnih plačah. Uradni indeks za november 1940 pa izkazuje porast cen za 52,5%. Stevilke, ki so ugotovljene na podlagi delavskih plač, nazorno pokažejo, da delavstvo še daleč ne prejema svojih plač v taki višini, kakor to razmere narekujejo. Teh odstotkov povišanja pa delavstvo v mnogih primerih niti ne dosega, kar se dogaja v tkalnici in predilnici pri akordnem delu. Polno je primerov, ko v tkalnici pri akordnem delu delavstvo ne dosega minimalnih plač, še manj pa 15% na akordno delo. Tovarna ima tudi novo predilnico. V tem oddelku delavske mezd niso dosegale mezd določenih v nekdanji kolektivni pogodbi. Zato je delavstvo v predilnici v tem oziru oškodovano, ker ne prejema mezd, kakršne prejema delavstvo po drugih predilnicah.

V ta namen se je v soboto 11. januarja vršil v dvorani »Stare pošte« v Kranju članski sestanek, katerega se

je udeležilo nad 400 delavcev članov. Na sestanku je poročal tov. Zorman o pomenu delavskih zaupnikov. Strokovni tajnik Pestotnik je pa razložil pomen strokovne organizacije, ki vodi mezdne akcije za izboljšanje delavskega položaja. Delavstvo je pooblastilo strokovne organizacije, da se pristopi k mezdnemu gibanju in naj se stavijo tovarni »Jugobruni« naslednje zahteve:

1. Zaradi porasta draginje naj se dosedanje urne in akordne mezde povišajo za 15 odstotkov.
  2. Pri delu v tkalnici naj se akordne postavke uredijo tako, da bodo zaslužki dosegali zakonite minimalne mezde.
  3. Pri akordnem delu v tkalnici in predilnici naj se delavstvu izplačuje 15% pribitek na akordno delo.
  4. Plačilne razmere v predilnici naj se uredijo enako z drugimi predilnicami.
- S temi zahtevami stopa tekstilno delavstvo tovarne »Jugobruna« v mezdno gibanje, zavedajoč se, da bo borba težka. Od vseh bo treba pokazati požrtvovalnost in vztrajnost. Delavstvo tovarne »Jugobruna« se dobro zaveda, da je v tem oziru še osamljeno, da delavstvo drugih tekstilnih tovarn v Kranju še ne čuti potrebe po mezdni borbi. Hoče pa s tem pokazati ostalemu delavstvu, da je le skupnost in enotnost delavstva tista gonilna sila, ki lahko ureja delovne in plačilne razmere po posameznih tovarnah. Kljub vsem zaprekam, ki bodo temu mezdnemu gibanju postavljene, pa bodisi od koder koli, mora delavstvo pri svojih zahtevah vztrajati toliko časa, dokler tega ne doseže. Delavstvo drugih tekstilnih tovarn v Kranju pa pozivamo, da sledi koraku delavstva tovarne »Jugobruna«. Ako bo to delavstvo storilo, se lahko upravičeno reče, da se bodo delovne in plačilne razmere pričele postopoma urejati. S tem se bo pa tudi približal čas, ko bo tekstilno delavstvo iznova izpregovorilo o svojih krivicah, ki jih dan za dnem doživlja.

### Nova skupina JSZ v Kočevju

Ze dalj časa so delavci in delavke tovarne »Tekstilana« v Kočevju organizirani v JSZ. Od časa, ko se je med delavci v tej tovarni začelo delavsko gibanje, je organizacija izvedla tri uspešna mezdna gibanja. Po doseženih uspehih je delavstvo spoznalo, da je edino z organizacijo mogoče doseči zboljšanje. Zato je skoraj v celoti pristopilo v JSZ. Ker so bili delavci organizirani pri rudarskih delavcih, so izrazili željo, da si ustanove samostojno strokovno skupino tekstilnega delavstva.

Zaradi tega se je v nedeljo 12. januarja vršil v Kočevju sestanek, na katerem je bil izvoljen pripravljalni odbor, ki je tudi takoj podpisal pravila, ki so jih nato predložili pristojni oblasti v potrditev. Sestanek se je udeležil strokovni tajnik Pestotnik iz Ljubljane. V svojem izvajanju je obrazil pomen strokovne organizacije

### JSZ v Kočevju

med tekstilnim delavstvom. V podrobnem je tudi nakazal razmere delavstva po tekstilnih tovarnah, ki so najbolj žalostne med vsem industrijskim delavstvom. Tekstilno delavstvo je v brezposodbenem stanju. Potrebno je pričeti z načrtnim delom za uveljavljanje nove pogodbe. Na koncu je tov. Pestotnik tudi razložil pomen in delovanje delavskih zaupnikov.

S tem je tekstilnemu delavstvu v Kočevju dana možnost, da se v prihodnje bori v svoji lastni skupini. Obenem je pa to tudi dejstvo, da stopa JSZ med tekstilnim delavstvom v ospredje.

*Delavstvu nihče ne bo pomagal: naša rešitev je le v samopomoči in borbi!*

### Tečaj JSZ v Kranju

V nedeljo 12. januarja se je v vrsti predavanj, katere bo priredila JSZ v Kranju za članstvo svojih skupin, vršilo dvoje zanimivih predavanj. Prvo »Tehnika mezdnega gibanja« je obdelal tov. Jože Rozman iz Ljubljane. V referatu je lepo obrazložil, kako bi moralo delavstvo samo voditi, predvsem pa sodelovati pri mezdni gibanjih. Drugo predavanje »O delu in važnosti delavskih obratnih zaupnikov v obratu« je imel tov. R. Zorman. Kot obratni zaupnik je v primerih zelo lepo nakazal vse težave, s katerimi se morajo boriti obratni zaupniki. — Udeležba je bila sicer bolj šibka in bo v prihodnje treba skrbeti za boljše organizacijo udeležbe tako važnih predavanj. Ze danes opozarjamo članstvo, posebno pa obratne in organizacijske zaupnike, da se bo tečaj nadaljeval prvo nedeljo februarja.

### Brezposelnemu sezonskemu delavstvu

Delavci, ki so bili zaposleni pri sezonskih delih in so sedaj brezposelni, naj se glede prejemanja brezposelne podpore prijavijo s staro in novo delavsko knjižico pri Javni borzi dela v Ljubljani; v kolikor pa spadajo pod področje ekspoziturn, pa pri pristojnih ekspoziturah v Celju, Mariboru in v Murski Soboti. Letos imajo namreč vsi sezonski delavci zaradi izrednih razmer pravico do brezposelnih podpor, česar naj se v največji meri poslužijo.

Naši člani naj svoje prijave uredijo preko centrale, tako da bo centrala potem vodila tudi evidenco o tej stvari in mogla po potrebi pri Borzi dela posredovati.

### Za zvišanje plač tekstilnemu delavstvu

Delavstvo je zaradi draginje vedno bolj prizadeto. Dviganju cen življenjskih potrebščin moče biti konca. Prav posebno pa to obteži tekstilno delavstvo, ker mora poleg razmeroma nizkih mezd še praznovati zaradi pomanjkanja surovin.

Zaradi tega je potrebno, da se tudi temu delavstvu primerno zvišajo plače. — Zveza delodajalcev tekstilne stroke za draveko banovino je v dopisu z dne 12. oktobra 1940, ko nam je odgovorila na našo zahtevo po zvišanju plač, izjavila, da bo vzela mezdno vprašanje ponovno v pretres in izdala včlanjenim podjetjem potrebna navodila, čim bodo razmere to zahtevale. Mislimo, da je ta trenutek že prišel in pričakujemo, da bo zveza to zadevo čimprej obravnavala ter prilagodila zaslužke tekstilnega delavstva sedanjim zvišanim cenam življenjskih potrebščin.

### Nove cene olja

Urad za kontrolo cen v Belgradu je na novo določil maksimalne cene za olje v prodaji na debelo in drobno. Za območje Belgrada in Zemuna je cena olju določena v trgovini na debelo na 21,83 din za sode po 200 kg, na 22,18 din za sode po 100 kg in na 22,41 din za sode po 50 kg, na podstavci cen franko postaja, mestna trošarina po 1,50 din, prevoza do obratovnišča 0,05 din in kosmatega zaslužka po 0,70 din od kg. Na podlagi navedenega preračuna je za mesto Belgrad in Zemun določena maksimalna cena olju v prodaji na drobno na 22,50 din za 1 liter, v območju mesta Pančeva pa zaradi nižje trošarine na 21 din za 1 liter. — Kako bo s cenami pri nas, še ne vemo.

### Drobne gospodarske vesti

V »Službenem listu« (kos 102 z dne 21. dec. 1940) je izšel pravilnik o uslužbenih bratovskih skladnic za zavarovanje delavcev in nameščencev pri rudarskih podjetjih.

Listi poročajo, da v Belgradu preučujejo predlog, na podlagi katerega bi »Prizad« dobil monopol za nakup in prodajo pšenice.

Spekulacijo in izigravanje uredbe je treba preprečiti na drug način, kar je mogoče.

»Jug. Kurir« poroča, da se namerava v naši državi poenotiti in omejiti proizvodnja tekstilnega blaga. Na ta način bomo kmalu vsi enako oblečeni. S 1. januarjem 1941 je stopila v veljavo nova banova uredba o minimalnih mezdah za gostinska podjetja.

# Delavska skupnost

Vedno se poudarja, da le v skupnosti je moč, pa naj bo to kjer koli. Današnji čas zahteva skupnost, prav poseben čas zahteva prave skupnosti, to poudarjamo ponovno. To pomeni, da mora biti delavstvo organizirano v res pravi, svobodni delavski organizaciji. Mnogokrat tudi skupnost ne doseže tišega, za kar se pogaja in zahteva. Zaradi tega delavstvo ne sme takoj godrnjati in kritizirati, ampak se z večjo borbenostjo iti na delo za svoje pravice. Današnja človeška družba gazi in pogazi tudi večino, kaj šele posameznika. To pa zaradi tega, ker ji je pravica deveta briga.

Delavci in delavke, zato si moramo ustvariti skupnost, ki bo kos današnjemu kapitalističnemu sistemu. Dokler pa bo še vedno 80 odstotkov delavcev izven skupnosti, ne moremo računati, da nam bodo kedaj zasijali boljši časi in da bomo tudi kaj pomenili. Na tem mestu vprašujemo, zakaj delavstvo ne spozna, kje je njegovo mesto. Saj organizacija ni nič strašnega. Ona je zato tu, da pomaga z našo pomočjo, da se delavski položaj izboljša. Ne bodimo strahopetci. Vse, kar zahtevamo, je samo pravica do boljšega dočka kruha. Res ne vemo, kdaj bo delavstvo prišlo do spoznanja, da je le v pravi delavski organizaciji njegovo mesto. Povsod drugod pa podpira današnja družba in današnji kapitalistični sistem. Če se bo delavstvo tako počasi prebujalo in spoznavalo, da je le v delavski skupnosti naša moč.

Če bi delavstvo prišlo do spoznanja, da more le v skupnosti pričakovati boljše bodočnosti, potem bi bilo vse gorje in beda današnjega časa odpravljena. Dobler pa delavstvo tega ne bo spoznalo, ne more pričakovati izboljšanja. Delavstvo, ki je spoznalo, da je le v skupnosti moč, ne more ničesar storiti samo, ko pa na drugi strani ne organizirano delavstvo zavira njih prizadevanje za boljšo bodočnost. Na tem mestu lahko ugotovimo, da ta mala skupnost zavednega in borbenega delavstva drži delavski položaj v višini, kakršen je danes. Delavstvo, ki stoji še izven te skupnosti, naj pristopi in dela za izboljšanje delavskega položaja. Ne sme pa misliti, da je borba v delavski skupnosti lahka. Vsek naj si zapomni, da je življenje večna borba. Borba pa bo takrat najbolj učinkovita, ko bo vse delavstvo kot en moč stopilo v borbo za svoje pravice.

Delavci in delavke, ne odlašajte, dokler je še čas in priložnost, da si bomo ustvarili res pravo skupnost, ker le tako lahko računamo, da naš položaj izboljšamo. Odvrzimo od sebe vse tisto, kar ni delavsko in pokažimo, da smo res delavci, ne pa sredstvo, ki ga lahko vsak po mili volji izkorišča in izmzgava. S pravo delavsko skupnostjo bomo napravili konec temu našemu bednemu življenju. Ustvarili si bomo življenje, ki nam po božjih in človeških zakonih pripada. S to skupnostjo bomo zahtevali samo pravico in poštenje. Zapomnimo si pa, da brez dela in žrtve ni uspeha in tudi ne boljše bodočnosti, še manj pa pravice, katere današnji svet še komaj pozna.

Delavec, ki ni član delavske strokovne organizacije, razbija enotnost delavskih vrst. Zato ni samo potreba, marveč je dolžnost vsakega delavca, da se pridruži organiziranim tovarišem in se ramo ob rami bori za izboljšanje delavskega položaja.

# Razgledi

Mogoče je situacija mirna, toda vsa svetovna javnost z napeto pazljivostjo gleda na ta jugovzhodni burni vogal Sredozemskega morja. Tako je zapisal o položaju na jugovzhodu Evrope budimpeštanski list »Pesti Hirlap« p. januarja in je najbolje označil navidezno sožitje, ki vlada v tem delu Evrope.

Da je bil Filov na Dunaju je gotovo, vendar ni gotovo, ali se je sestal z nemškim zunanjim ministrom ali ne. Bolgarska in nemška obvestila povedo, da se ni sestal z nikomer razen z zdravniki. Druga poročila smatrajo za nedvomno, da se je sestal z zastopniki nemške države. Dokler ne bo objavljeno nič uradnega o tem sestanku, dotlej ni gotovo, ali je imel te sestanke in razgovore ali ne. Lahko pa bodo to pojasnili brez uradnih obvestil nadaljnji dogodki sami.

Ali bo obvarovan mir v Bolgariji, to ni odvisno od Bolgarije, je rekel v svojem medeljskem govoru predsednik bolgarske vlade Filov. Zato mora biti Bolgarija pripravljena na vse mogočnosti. Vsaka vojska ima iznenađenja, ki jih ni mogoče naprej videti. Bolgarski narod je pripravljen, da se junaško bori za svojo neodvisnost in samostojnost.

Mi smo bili vedno revizionisti in to ni nobena tajnost, je rekel bolgarski predsednik Filov. Mi smo vedno zahtevali spremembo nepravilnega neullskega diktata, odkar je bil podpisan. Ti želji se nismo odrekli tudi takrat, ko smo imeli najmanj prijateljev, nismo se tudi odrekli želji, da mirnim potom in s sporazumom pridemo do spremembe te pogodbe, ki je vzela Bolgariji njeno zemljo. Doslej smo na mirnem načinu dobili Dobrudžo.

Nemčija in Rusija sta podpisali novo trgovinsko pogodbo, ki določa, da bo Nemčija dobila iz Rusije za 18 milijard dinarjev živeža, rudnin in petroleja. Poleg gospodarskih vprašanj so bila urejena tudi vprašanja meja in preselitve Nemcev iz Rusije.

Velik prispevek k miroljubnemu sodelovanju evropskih narodov v duhu novega reda, pravi »Völkischer Beobachter«, da je nova trgovinska pogodba, ki je obenem izraz medsebojnega zaupanja.

Do Nemčije, kakor do vseh držav, ki vodijo enako politiko do Sovjetske Rusije. Ob podpisu nove trgovinske pogodbe z Nemčijo je napisala moskovska »Pravda« članek, v katerem med drugim pravi, da sovjetska vlada vztrajno nadaljuje politiko miru in prijateljstva do Nemčije, kakor tudi do vseh držav, ki vodijo enako politiko do Sovjetske Rusije. Sovjetska zunanja politika je politika hladne trgovske stvarnosti in jo vodijo edinole obziri na koristi lastne države.

Rusija si lasti iste pravice kot druge države. Ob podpisu rusko-nemške trgovinske pogodbe so zapisala moskovska »Izvestija« med drugim: »V Angliji in v Združenih državah so državniiki, ki menijo, da lahko Angliji prodajo vse mogoče, prav tja do vojnih ladij, da pa s tem konec koncev

le ne kršijo odredbe mednarodnega prava, niti ne kršijo svojega nevtralnega stališča. Prav isti državniiki pa mislijo, da Sovjetska Rusija ne bi smela prodajati Nemčiji niti žita, če ne s tem izpodkopavati mirovne politike. Taki sklepi predstavljajo čuden zgled igračkanka s pojmi in načeli mednarodnega prava.«

V Moskvi zanikajo vesti, ki jih je objavila ameriška časopisna družba, da je devet sovjetskih vojnih ladij prišlo v bližino romunske obale. Pravijo, da ta vest ne odgovarja resnici in da je popolnoma izmišljena.

V Moskvi pravijo, da ni res, da bi v Bolgarijo prihajale vedno številnejše nemške čete in to na podlagi sporazumnega pristanka Rusije. Tass je objavil, da tam ni znano, da bi se število nemških čet v Bolgariji pomnožilo niti da bi bila Rusija s tem sporazumna. Tudi ni res, da je Bolgarija vprašala Rusijo za njeno stališče za tak primer.

Iz Bukarešte preklicujejo vesti, ki označujejo za proizvod angleške propagande, da je namreč bil napravljen atentat na predsednika Antonescu. Dalje da ni res, da je globok razcep v vrstah vladne železne garde in da so po vsej Romuniji mnogoštevilna sabotažna dejanja.

O nemških vojakih v Romuniji v Berlinu ne izjavljajo nič določenega. Govoric, da prihajajo v Romunijo sto tisoči nemških vojakov, na časnikarskih konferencah v Berlinu niti ne potrjujejo niti ne zanikujejo.

Sedanji navidezni mir bi bilo napačno tolmačiti kot popuščanje nemške napadalne sile, je izjavil propagandni minister dr. Göbbels. Dodal je, da bi bilo bolje, če bi sedanjo dobo označiti kot neke vrste počitek, ki ga izkoriščajo za najbolj skrbno pripravo na dogodke, ki kmalu pridejo.

Prezgodnji in prevelik optimizem ne bo nikoli mogel postati usoden za Turčijo, pravijo v Ankari. V Turčiji ne mislijo, da je zaradi razvoja bojev v Albaniji ali v Libiji napetost v Sredozemlju, posebno na Balkanu kaj popustila. Ravno te dni so se pričela zopet posvetovanja med zastopniki turške vojske in vojaškimi voditelji angleške vojske na bližnjem vzhodu. Turčija je mobilizirala in že od jeseni v polni pripravljenosti.

Krvavi nemiri v Albaniji se niso nikjer pripetili, tako je objavil uradni italijanski časopisni urad ter dodal, da so ti nemiri samo plod angleške propagande. Po italijanskih listih se ni v Albaniji dogodil niti najmanjši incident.

Neomajno vero v zmago Italije so potrdile na številnih zborovanjih množice po vsej Italiji, kakor je to objavil italijanski časopisni urad.

Bolgarski tisk proti Angliji. Italijanski časopisni urad je zbral iz bolgarskih listov več izjav in člankov, v katerih je izraženo zaupanje v sile osi in napadi na Anglijo. Po izjavah v teh listih se Bolgarija ne misli oddaljiti od sil osi.

## S. Ž.: Pri bolnem starosti

V nedeljo dopoldne se je oglasil pri meni tov. Stefan Ravnik z Jesenic. Kadar le more, prihihi v Vižmarje, da obišče tov. Gostinčarja. Z jutranjim vlakom je prišel v Vižmarje, nato pa s cestno železnico v Ljubljano. Povedal je, da želi tov. Gostinčar, da greva oba k njemu.

Ko stopiva v rumeno hišico v Vižmarjih, sva bila sprejeta seveda nad vse prijazno kot stara znanca. Gospa Gostinčarjeva in njegoa hči gospa Potratova z Jesenic nama hitro opišeta položaj bolezn. Z veseljem se je gospa spomnila obiska zadnje nedelje, ko so tovariši z Celja, Laškega, Škofje Loke, Jarš pri Kamniku in iz Ljubljane obiskali tovariša Gostinčarja. Po njihovem odhodu ji je Gostinčar pripomnil: »Ali imamo fest fante v Jugoslovanski strokovni zvezi. Ne bo je še tako kmalu konec!«

Gospa je z največjo pazljivostjo pogledala iz prve sobe v drugo, ali je Gostinčar buden, ali pa morda spi. Ker ni spal, sva vstopila. »O, živijo!« naju je pozdravil s že krepkim glasom, kar naju je razveselilo, ker sva vedela, da se je bolezen obrnila na bolje. Kot običajno pri vsakem obisku, je tudi sedaj staval vse polno vprašanj o Jugoslovanski strokovni zvezi. Predvsem pa se je zanimal za Jesenice. Z vese-

ljam je pripomnil, da ga je pred kratkim obiskal tov. Pukšič. Zelo se je razveselil, ko mu je Ravnik povedal, da se na Jesenicah dobro drži in da so prav v zadnjem letu zelo porastli. »Tako je prav!« je veselo odgovoril tov. Gostinčar. »Saj vsak pameten delavec mora danes vedeti, da za njega ni nikjer druge mesta kot samo v JSZ!« Zanimal se je še, kako živi delavstvo na Jesenicah, kako delajo itd.

Po tem razgovoru, ki se je tičal v prvi vrsti JSZ, se je Gostinčar spomnil na svojo bolezen. Prišel je tožiti, kako silne bolečine trpi. Po prestani hripi in po odvrujeni pljučnici je nastopila bolezen v udih. Noge in leva roka ga tako bole, da ne prenese najmanjšega dotika. Hotela sva ga prenesti iz ene postelje na drugo, pa ni šlo. Bolečine v rokah in nogah so bile tako hude, da sva namero morala opustiti. Le z veliko težavo sva ga privzdignila toliko, da je na pol slonel na vzglavju. Vsa Stefanova modrost kot nekdanjega bolniškega strežnika ni pomagala nič. Vendar sva mu tudi s tem vsaj nekoliko olajšala lego. Potožil je Gostinčar, kako hude in dolge so noči. Pa zopet je kmalu prešel od bolečin, o katerih sicer zelo malo in zelo nerad govori, na organizacijsko življenje. Pregledali smo položaj našega gibanja z vseh strani. Priznal je, da je delo v JSZ v današnjih zmedenih in težkih časih težavno in da za-

## Opozorilo naročnikom!

Tej številki »Delavske pravice« smo vsem naročnikom priložili položnice, katerih, prosimo, naj se blagovolijo poslužiti in nakažejo naročnino za leto 1941.

Ker moramo v tiskarni poravnati račune za tisk sproti in zato nujno potrebujemo gotovino, smo prepričani, da bodo naročniki uvideli naš položaj in storili svojo dolžnost. Uprava.

## Ali res ne bomo prišli preko eksperimen-tiranja

V božični številki »Delavske pravice« z dne 21. dec. 1940 smo priobčili sestavek pod naslovom »Ali res ne bomo prišli preko eksperimentiranja?« Sestavek je »Trgovski list« z dne 27. dec. 1940 v celoti ponatisnil s slededim pristavkom, ki se mu v vsem pridružujemo:

Kakor so upravičen besede »Delavske pravice«, tako pa se bojimo, da še ne bodo zadosti upoštevane. Kajti eksperimentiranja — in tudi najbolj ignorantskega — ne bo konec, dokler ne bo vsak, ki eksperimentira, vedel, da bo poklican za svoje eksperimentiranje na odgovornost. Dokler se to ne zgodi, se bo eksperimentiranje tudi nadaljevalo, zlasti pa bodo še nadalje eksperimentirali birokrati, ki itak mislijo, da so več kot vsi drugi svet in da ni instance nad njimi. — Zato tudi vedno in ob vsaki priliki ponavljamo, da je treba povsod uvesti kontrolo javnosti, da se bo vedno vedelo, kdo je kaj ukrenil in da se more potem krivec tudi poklicati na odgovornost. Dokler kontrole javnosti ne bo povsod, tudi ne bo konec eksperimentiranja — in tudi najbolj nesrečnega eksperimentiranja.

## Nove delniške družbe v letu 1940

V letu 1940 se je delniški kapital v Jugoslaviji povečal za 823,5 mil. din. Novih družb je bilo ustanovljenih 84 z 338,9 mil. din delniške glavnice. 54 starih delniških družb pa je zvišalo svojo delniško glavnico za 540,6 mil. dinarjev in 16 družb znižalo za 56 mil. dinarjev.

Od leta 1937. se je število delniških družb skoraj podvojilo. Skupna glavnica vseh delniških družb je znašala konec leta 1937. 7441 mil. din, ki se je v letu 1938. zvišala za 3,08%, leta 1939. za 3,45% in leta 1940. za 7,42% v primeru s prejšnjim letom.

Od vseh novo ustanovljenih družb odpade na Belgrad 54 družb ali 66,6%, na Zagreb in banovino Hrvatsko 11 družb ali 13,4%, na vse ostale banovine pa 15 družb ali 20%. Od delniških glavnice odpade na Belgrad 152,2 mil. din ali 71,78%, na Zagreb in banovino Hrvatsko 20,5 mil. din ali 9,65%, na vse ostale banovine pa 39,9 mil. din ali 18,57%. (»Trg. list« 10. I. 1941.)

Krize tedaj pri tem poslu ni. Večina novih družb pa ostaja v Belgradu, ki seveda s tem močno pridobiva na finančni in gospodarski vrednosti.

hiteva res močnih in zavednih delavcev. Ni delo lahko tudi zaradi tega, ker mora JSZ poleg vsakodnevnih borbe za delavsko pravico, poleg težkega organizacijskega dela, tudi delavstvo vzgajati in kovati iz njega prave zavedne krščanske socialiste, ki so za delavsko borbo pripravljeni tudi potrebno žrtvovati. Le tako bo JSZ vršila svojo nalogo v polni meri in tako čakala na čas, ko bo treba polagati našemu človeku in družbi nove temelje, v katerem bo morala JSZ po svojih načelih odlično sodelovati. Vsi viharji bodo minuli, čas bo rabil pametne in trezne ljudi. Lepo število teh bo moralo dati naše gibanje.

Vsega priznanja in hvalečnosti jo pa vredna Gostinčarjeva gospa Fani. Kot za dete skrbi zanj sicer že vseh 26 let, odkar sta skupaj. Toda skrb in postrežba, ki jo nudi našemu starosti sedaj, je vredna vse hvale. Z njim prečuje vse noči, vsako minuto stoji pripravljena na vsako željo, da jo izpolni. »Ko bi mu mogla odvzeti vsaj malo bolečin, bi bila vesela!« je nama naštevati, kaj bo napravila, ko bo Gostinčar ozdravel, pa jo je tovariš Jože hitro zavrnil: »O, kom bom vstal, bom najprvo šel v Ljubljano v pisarno JSZ.«

S to željo v srcu smo se po končanem daljšem razgovoru poslovili in si obljubili da se zopet kmalu vidimo.

## Urednikovi pomenki

To pot sem pa res v škripcih. Sam ne vem, kaj bi. Dobim pismo od navdušene krščanskega socialista: »Tako se govoril! To je prava beseda! Srečam se z izobražencem: »V bistvu se strinjam s teboj, samo to in ono je še nedognano, nejasno povedano.« Naletim spet na profesorja: »Ta je pa nekoliko prehuda;

In tako naprej. Pa recite, če nisem res v škripcih?

Tako zdajle res ne vem, ali naj se zagovarjam, ali obujam kesanje, ali zavijam bridko pero polemike ali pa naj se vdajam samozavoljstvu, da sem vendar enkrat pravo zadel.

Da pri vsej stvari ni prav nič krščanskega, Krekovega, našega, ampak zgolj materializem — je jeznorito povedal nekdo. Samo kratek odgovor:

Večna težnja človeške duše po pravici je v bistvu krščanska. Vsajena je v človeško dušo in skozi vso človeško zgodovino se vleče rdeča nit tega prizadevanja človeških otrok. Najtemnejše dobe zgodovine niso mogle zamoriti te težnje. V vsakem človeku živi ta čut, tudi pri takem, ki se je do vratu zaril v krivico in hudobijo ali v materializem. Slabost človeške narave je nagnjenje k slabemu, k samogoltnosti. Vendar pa v nobeni duši popolnoma ne zamre čut pravice, ki znova in znova sili na dan. To je človekova vest, ki je neizprosno sodnik med dobrim in hudim. Ta težnja, ki tli v sleherni posamezni človeški duši, se odraža tudi v skupni zgodovini človeštva. Udarjala je na plan v starih suženjskih časih, dobila žive zunanje oblike v velikih socialnih gibanjih, v krščanskem življenju je ta vest ustvarjala skupno socialno miselnost in življenje prvih vernikov, ki so spoznali, da krščanstvo ne ureja samo razmerja človeka do Boga, ampak v enaki tudi razmerje človeka do človeka, razmerje človeka do družbe. Ko je prvotno socialno življenje prvih kristjanov zamrlo v prevlado posvetnosti, materializma, je bilo spet to večno stremljenje živa sila, ki je oživila puste egipčanske puščave s stotisoči versko in socialno gorečih puščavnikov, ki so si tu, daleč od zmaterializiranega sveta, urejali skupno življenje po zgledu prvih kristjanov. V srednjem veku so iz iste težnje nastali veliki cerkveni redovi. Ta težnja je dvignila nad povprečje stoletij in okolja ljudi, kakor so bili Francišek Asiški in drugi. Odziv tej pratežnji človeške duše v krščanski družbi je tudi naše krščansko-socialistično gibanje.

Toda ne le v Cerkvi, tudi pri drugih socialnih gibanjih je osnovno gibalno ta duševna težnja. Kljub temu, da so si razna gibanja privzela bolj ali manj materialistične oblike in nauke, je njihov pravi izvir in tudi cilj le naravna človeška težnja po pravici in nje zadostitev.

V današnjih časih blazine in nečloveške vojne udara ta težnja spet z vso silo na dan. Polno razlogov imamo za vero, da bo prav v današnji dobi uredilo človeštvo svoje razmere pod vplivom svojega večnega stremljenja.

Ne bi se hotel spuščati v prerokovanja. (Prav imaš, prijatelj France, naš list niso Sembiljine bukve...) Toda smer prihodnjega razvoja je že nakazana. To sta spoznala n. pr. tudi že Churchill in Göbbels, ki sta obljubila delavstvu pravične čase po zmagovitem zaključku te vojne. Vsak danes namreč ve, kje je ključ do prihodnosti. Torej, nikakih prerokovanj (čeprav se jih dandanes človek stežka ubrani), ampak zadostuje hladno opazovanje in mrzla matematika, da pridemo do takih zaključkov — seveda če bomo upoštevali vse silnice, ki bodo ali bi utegnile poseči v razvoj človeške družbe.

Gornjih stvari prej morda misem za vse dovolj jasno povedal. To pa je k vsej zadevi prav za prav le uvod. Nadaljnja dejstva in zaključke mi bo morda dano povedati v prihodnjih številkah. Urednik.

## Zapiski

Ministrstvo notranjih zadev je razpustilo centralo in vse organizacije socialističnih sindikatov v Jugoslaviji. Dan za tem je za hrvaško banovino isto napravil hrvaški ban. Razlogi razpusta niso navedeni. (Iz razlogov, ki jih ni uredništvo zakrivilo, objavljam to novico šele danes. Ur.)

# Do naših krajev

## Št. Vid nad Ljubljano

Delo naše skupine v preteklem letu je bilo polno dela in skrbi za naš delavski obstanek in smo s svojim delom dokazali, da delavstvo lahko ureja svoje delovne razmere, če ima svojo močno delavsko skupnost.

Ta naša delavska skupnost ne da miru in pokoja zelnem. Mi smo o njihovi vnemi do delavca že povedali svoje mnenje. Gospodje so mislili, da bo delavstvo kar drlo v novo nastavljen past, ki je vsa pogrnjena z najlepšimi dobrotami, ki jih delavstvu obetajo in dajejo. Vse pa ostane samo pri besedah in delavci danes tudi več vemo, kakor si to gospodje mislijo. Delavsko gibanje samo jim ni dosti važno, važne so čisto osebne koristi, ki jih razni gospodje za svojo vneto in s pomočjo delavcev prejemajo. Delavstvo samo se za simpatiziranje zelenec prav nič ne ogreva in si jih tudi prav nič ne želi. Le čemu se vsiljevati tja, kjer nisi dobrodošel? Polje za organizacijo je široko in neobdelano.

## Ju t r a n j e h a l j e • Karničnik. Nebočnik

Zelo redki so naivneži, ki danes zelnem verjamejo in še kaj dajo na njihove velike obljube, ki se vselej, preden pride do dejanj, razpihnejo kakor milni mehurček. Delavci si svoje skupnosti ne bomo pustili omajati in bomo še naprej zaupali le sami sebi in svoji borbi. — Delavke iz Store.

## Jesenice

Tovariši, v nedeljo 19. januarja bo ob pol 10 dopoldne občni zbor naše organizacije. Občni zbor je obračun dela, o katerem poroča odbor svojim članom ob koncu leta. Zato se vsak član, ki se zaveda dolžnosti do organizacije, občnega zbora udeleži in presodi, če je bilo delo odbora pravilno in za delavstvo koristno. Važno je tudi, katere ljudi boste izvolili, da v prihodnjem letu zastopajo vaše koristi in pravice. Zato vsi na občni zbor!

## Solčava

V nedeljo 19. januarja ob 11 dopoldne bo v gostilni Herle v Solčavi sešatek. Poročal bo zastopnik JSZ iz Ljubljane. Člani naj se ga polnoštevilno udeleže!

## Hrastnik

Obratovodstva obrata »Hrastnik« in »Ojstro« sta pretekli teden poklicala na zaslišanje vse v preteklem letu bolne rudarje, in sicer vse tiste, ki so imeli bolniški list od 1 do 3 dni. Vsakega so natančno izprašali, kaj mu je bilo in zakaj je imel bolniški list. Da navedem en sam primer: Obratovodja vpraša rudarja, kaj mu je bilo. »Imel sem tvore.« Obratovodja: »To je vse od nesnage!« Kakor da je delavec sam kriv. Treba je bilo še dati nekakšno izjavo, da v letošnjem letu ne bo več bolan. Lepo prosim, ali ni to navadno šikaniranje rudarjev? Ali ni bil vsak rudar pri sprejemu v službo pregledan od našega zdravnika? Kdor ni zdrav, ga ne sprejmemo. Če pa kdo zboli, si je gotovo nalezl bolezen pri svojem težkem rudarskem delu v jami. — Kaj praviš, tovariš urednik, zaupniki in odborniki pri bratovski skladnici, zakaj plačujemo v bolniški sklad, če pa se moras zavezati, da ne boš bolan? S takimi šikanami pobijajo gospodje še to malo volje za delo pri rudarjih. Zato odločno zahtevamo, da se s takim početjem neha enkrat za vselej! — Organiziran rudar.

## Nazarje

Zapustilo nas je staro leto, leto mnogih borb in izkustev za skupino lesnih delavcev JSZ. Saj smo člani skupine JSZ v minulem letu morali prenesti veliko neprijetnih napadov in neresničnih natečajev. Nahajamo se v težkih časih; draginja, kruto razsaja, družinski očetje obupujejo, kaj bo z družinami, če ne bo kruha. Zato čaka v prihodnjem letu člane JSZ in njihove funkcionarje veliko dela in težav. Ko ob nastopu novega leta obujamo spomine, prosimo članstvo, da odboru skupine in zaupnikom oprosti ono, česar zanje kljub vsemu prizadevanju niso mogli doseči. Vemo, da ste opazovali naše delo v minulem

letu in tudi razna nasprotovanja, ki jih je odbor doživel. Zavest imamo, da smo storili vse, kar se je dalo.

Pri vsem pa se vprašajte, če ste tudi vi storili svojo dolžnost do skupine in centrale JSZ. Ali ste pridobili v preteklem letu skupini kaj novih sodelavcev, ali ste redno obiskovali sestanke, na katere vas je organizacija vabila. Ali pa ste morda čez delo odbora zabavljali in godrnjali? Tako ravnanje ni bilo pravilno in ne v korist splošnemu delavskemu gibanju. Ko pričenjamo novo leto, odpravimo vse slabosti, delajmo za skupni blagor delavstva! Vse, kar delamo, delajmo bratsko, vsaka neodkritost naj odpade! Mnogo, premnogo dela nas še čaka, zato ob nastopu novega leta z vso vneto, pogumno in samozvestno naprej! — F. S.

## Jarše

Po daljšem presledku se je v nedeljo 12. januarja popoldne vršil dobro obiskan članski sešatek naše

skupine. Vodil ga je tov. Škofic. Poročal je tov. tajnik Rozman. Njegovo vsestransko objektivno in stvarno poročilo je članstvo z zanimanjem poslušalo. — Glede volitev obratnih zaupnikov je poročal, da so preložene na nedoločen čas. Glede govorice ob

## Važno za nočne čuvaje, vratarje in druge

Okrožno kot prizivno sodišče v Ljubljani, odd. III., je pod predsedstvom sos. dr. Senka, v navzočnosti sos. dr. Rupnika in dr. Grobelnika v pravdni stvari tožeče stranke Zbogarja Ivana, žand. narednika v p. v Kranju, Klanec, ki ga zastopa dr. Jože Vilfan, proti toženi stranki Jugobruna, dr. z o. z., tekstilni tovarni v Kranju, ki jo zastopa odvetnik dr. Stanko Sajevic, zaradi 600 din s pp. zaradi priziva tožene stranke proti sodbi okrajnega sodišča v Kranju z dne 1. V. 1940 op. št. P 296/40-4, s katero je bil toženi zahtevek zavrnjen, na podlagi ustne prizivne razprave, opravljene z obema strankama, sklenilo:

Prizivu se ugotovi in se pobijana sodba razveljavi ter vrne stvar prvemu sodišču z naročilom, da po pravno-močnosti tega sklepa o stvari ponovno razpravlja in sodi, pri čemer bo upoštevali prizivne stroške kot nadaljnje pravdne stroške.

## Razlogi:

Pravilno naziranje prizivatelja, da je odločba ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje od 15. V. 1931 št. 23.565 podvržena preizkušnji sodišča v pogledu zakonitosti, t. j. ali je izdana v okviru zakonitega pooblastila § 3., odst. 3. zakona o zaščiti delavcev.

Pravilna so prizivateljeva izvajanja, ki pripeljejo do zaključka, da ta odločba ni izdana v okviru tega pooblastila, marveč da je ta okvir prekoračila in da je protizakonita in za sodišča neobvezna.

Zakon o zaščiti delavcev opredeljuje v paragrafi 1. in 2. obrate v § 3. pa osebe, ki spadajo pod zakon o zaščiti delavstva odnosno ustanavlja pojem pomožnega osebja v smislu zakona o zaščiti delavstva v § 1. odst. 2. izvzema zakon eno vrsto podjetij, v § 3., odst. 2. pa eno vrsto oseb, na katere se zakon ne nanaša, oziroma, ki se ne smatrajo za pomožno osebje po tem zakonu. Končno sledi v § 3., odst. 3. pooblastilo, da odloča minister za socialno politiko v spornih primerih, ali naj se kdo šteje za pomožno osebje. Logično je mogoče razlagati to pooblastilo samo v tem smislu, da se more razlagalna odločba ministra za socialno politiko nanašati zgolj na to, ali je v spornem primeru oseba zaposlena v obratu, ki spada pod predpise zakona o zaščiti delavstva odnosno ali je ta oseba izvzeta od zaščite po tem zakonu. V slednjem primeru pa ministrstvo za socialno politiko s svojo odločbo ne more ustvariti novih izjem, temveč more razlagati samo tisto izje-

priliki razpusta URSA, češ, da je bila razpuščena tudi JSZ, je delavstvo opozoril, naj ne naseda zlohotnemu zaplotnemu govoričenju. Nato je še pojasnil, kakšen je naš gospodarski položaj v zvezi s sedanjo draginjo. Delavci so predlagali, naj bi ponovno predlagali podjetju vlogo za povznanje plač. V zadnjem času se je namreč vse spet znatno podražilo. — Tov. Škofic je nato podal še obširno poročilo o razmerah in delu zaupnikov v podjetju.

## Kamnik

Izjava. Podpisani izjavljam, da zaradi svojih osebnih razmer odlagam vse funkcije pri JSZ. — V Kamniku, dne 14. januarja 1941. — Stare Ivan.

## Trbovlje

Strokovna skupina rudarjev sklicuje svoj članski sešatek za ponedeljek 20. januarja ob 5 popoldne v prostoru tajništva. Na sestanku bo podano poročilo o razpravah na TPD in o drugih važnih organizacijskih zadevah. Blagajnik opozarja vse člane, ki še niso oddali članskih legitimacij za kontrolo plačilnih znamk, da jih gotovo oddajo v tem mesecu. Oddajo naj jih podblagajnikom ali naj jih sami prinesejo med uradnimi urami v tajništvo. Podblagajniki vljudo prosijo člane, da ob plačilnih dneih gotovo poravnajo članarino, ko jih podblagajniki obiščejo, da jim ne bo treba imeti nepotrebnih potov zaradi članarine, kar se sedaj dogaja. Posebno pa prosimo, da se vsi zavedajo, da je treba vsaj v tem mesecu poravnati vso lansko zaostalo članarino in druge obveznosti v smislu sklepov sej in okrožnic centrale JSZ.

mo, ki jo vsebuje zakon v § 3., odst. 2., ali so osebi zaposleni v obratu, ki spada pod predpise zakona o zaščiti delavstva poverjeni višji posli. Ministrstvo pa ni pooblaščen, da bi smelo izdati odločbe o tem, da določene v takem obratu zaposlene osebe, ki jim niso poverjeni višji posli iz tega ali drugega razloga ne spadajo med pomožno osebje v smislu zakona o zaščiti delavcev.

O tem, da spada obrat tožene stranke pod predpise zakona o zaščiti delavcev, ni spora. Prav tako ni spora o tem, da tožnik kot nočni čuvaj ni uslužbenec višje vrste. Da je opravljal tožnik kot nočni čuvaj posle v obratu tožene stranke, ni spora. Tudi posli nočnega čuvaja so del organiziranega dela v obratu samem, čeprav ne opravlja nočni čuvaj ravno tistege specifično strokovnega dela, ki je predmet tovarniškega obrata tožene stranke. Zato velja tudi za tožnika kot nočnega čuvaja tožene stranke zaščita po zakonu o zaščiti delavcev. Uvodoma citirana odločba ministrstva za socialno politiko pa sodišča ne veže, ker ni izdana v okviru zakonskega pooblastila.

Ker se prvo sodišče glede na nepravilno pravno stališče ni bavilo z nadaljnjimi ugovori tožene stranke, predvsem z eventualnim ugovorom, da je v medzi, ki jo je prejemal tožnik, že vsebovana primerna plača vključno povisek za nadure, je bilo prvo sodbo razveljaviti in vrniti stvar prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsodbo. Pridržiati je bilo pa temu sklepu pravomočnost v smislu § 573 c.p.p.

Izrek glede stroškov temelji na § 154. c.p.p.

Ljubljana, 22. avgusta 1940.

## Delavska GLASILO PRAVICA KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izjava vank četrtke popoldne, v primeru praznika dan prej. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22-I. — Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo. — Telefon št. 4948. Oglasi po ceniku. — Telefon št. 4948. Številka pošt. čekovnega računa 14.900.

Posamezna številka 1 din. Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrt leta 10 din, za pol leta 20 din, za vse leto 40 din. Zamejstvo mesečno 7 din, letno 70 din.

Urejuje in odgovarja Rozman Joško v Ljubljani. Izdaja za konzorcij »Delavske pravice«. Srečko Žumer, Ljubljana. Tiska Zadržna tiskarna r. z. o. o. v Ljubljani. Tyrševa c. 17 (Maks Blejdel)